

Pujada al puig Tomir

Paratge natural de la Serra de Tramuntana

**Govern
de les Illes Balears**

Obra Social "la Caixa"

CATALÀ

Pujada al puig Tomir

Paratge natural de la Serra de Tramuntana

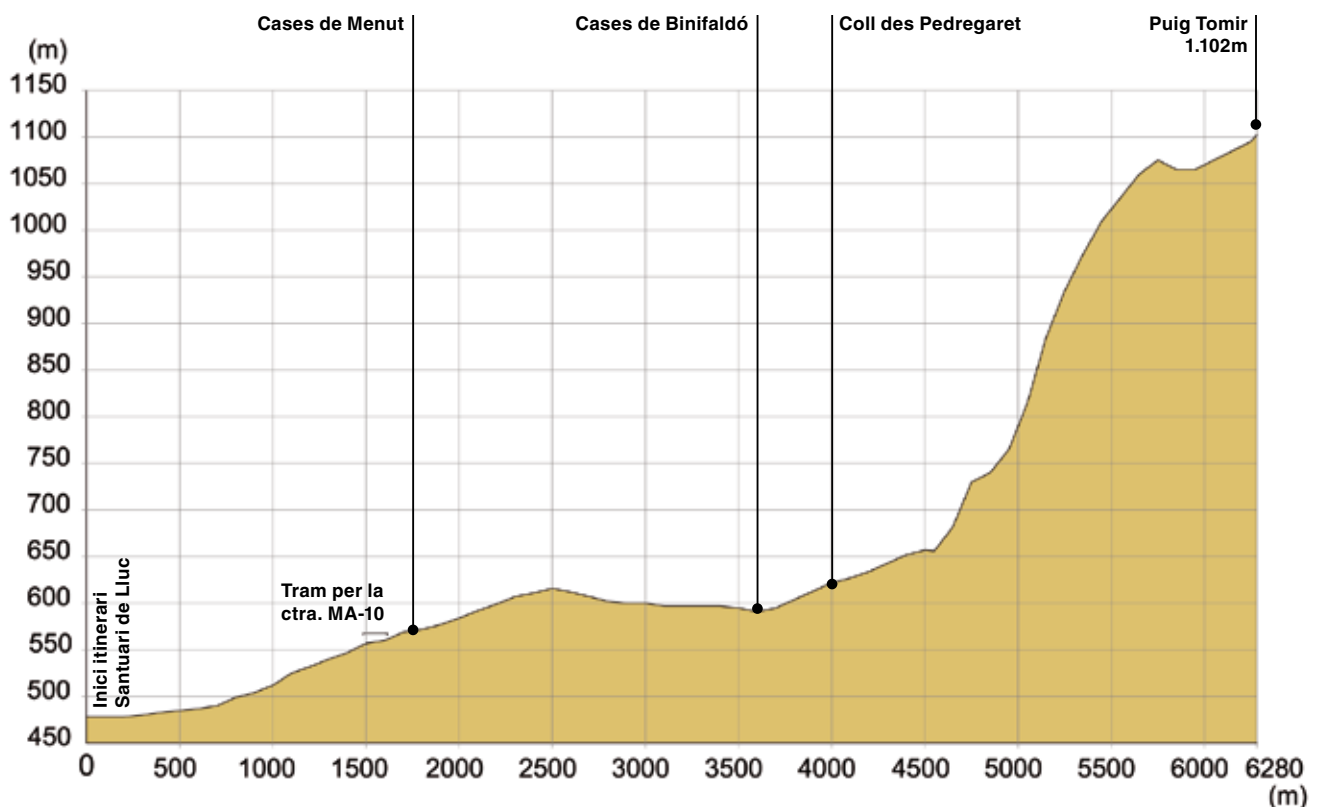
Amb la pujada fins als 1.103 metres del puig Tomir (Escorca) comprovarem el relleu esquerp de les nostres muntanyes. Rossegueres, penya-segats, vestigis de nevaters, coixinets espinosos, voltors, falcons, vistes magnífiques..., fan que aquesta ruta sigui una de les més emblemàtiques del Paratge natural de la Serra de Tramuntana.

Dificultat: molt alta

Distància per recórrer: 6,2 quilòmetres

Durada: unes 3 hores sense aturades (només anada)

La pujada té un fort pendent. Cal estar en bona forma física, anar ben calçat i dur aigua. Seguiu sempre les fites. Si hi ha risc de boira, no us hi aventureu, ja que en aquests indrets és molt fàcil perdre l'orientació.

1. Descripció de l'itinerari

Arribada al coll des Pedregaret

Anam per davall els porxets del Santuari de Lluc fins que passam sota l'arcada d'un portal. Prenem un camí asfaltat amb el torrent a la banda esquerra. Pocs metres més endavant, ens desviam cap a l'esquerra fins a arribar a un camp de futbol. Deixam a l'esquerra un pontet de fusta i agafam l'antic camí Reial, que unia Lluc amb Pollença. Caminam una estoneta fins que sortim a la carretera Ma-10 (Andratx - Pollença) i anam cap a l'esquerra durant uns 120 metres fins que trobam els cartells de benvinguda a les finques públiques de Menut i Binifaldó. Un cop dins la finca, seguim el camí asfaltat entre alzines i rocams, arribam a les cases de Menut, les deixam a la dreta i continuam fins a arribar al centre d'educació ambiental de Binifaldó. El deixam a mà esquerra i, sense abandonar el camí, passats dos revolts arribam al coll des Pedregaret; en acabar l'asfalt, giram a l'esquerra agafant un tirany que està senyalitzat.

Des del coll des Pedregaret fins al cim

El tirany voreja una paret amb reixeta fins que arriba a un punt des d'on es veu una rosseguera impressionant. Aleshores giram cap a la dreta i guanyam ràpidament altitud fent successives ziga-zagues entre els darrers pins i alzines.

Quan el camí surt del bosc agafa un fort pendent i ascendeix sempre amb la rosseguera present a l'esquerra. La ruta la travessa a la part més alta. Hem de seguir sempre les marques de pintura vermella i les fites de pedra, que ens menaran a un collet on s'ha instal·lat un cable metàl·lic que serveix com a passamans i que ens facilitarà el pas.

Vistes des del cim (Foto: Gràcia Salas)

Pas on cal grimpar (Foto: Gràcia Salas)

Seguim el traçat d'una segona rosseguera estreta i rosta. Arribam a un punt que sembla tancat per un embut de roques. L'única alternativa és grimpar ajudant-nos amb unes anses metàl·liques.

Després d'aquest pas, seguim la carena i les fites de pedra que ens conduiran fins al cim.

2. Canvis de la vegetació amb l'altura

Podem comprovar com les condicions climàtiques canvien a poc a poc des de la base fins al cim del puig, on les temperatures són més baixes, la neu és un fenomen més freqüent i els vents poden ser més forts.

La vegetació reflecteix aquests canvis. Les plantes de llocs secs i càlids es troben a la base de les muntanyes, i les que són d'ambients freds i humits són a les parts altes. De manera esquemàtica, a les muntanyes es poden diferenciar tres pisos o comunitats que caracteritzen aquesta heterogeneïtat climàtica: el pis dels ullastrars i pinars, el pis dels alzinars i el pis culminar amb socarrells. A mesura que pujam, el bosc desapareix, atesa la impossibilitat de constituir masses forestals denses en llocs amb relleus abruptes, sòl escàs i fortes ventades.

La pujada és una bona ocasió per veure sobre el terreny la transició del pinar i l'alzinar a la vegetació d'alta muntanya. En sortir del bosc, podem olorar la forta aroma de les fulles allargades de la brutònica (*Teucrium asiaticum*), que, malgrat el seu nom científic, és un endemisme de Mallorca i Menorca.

I a la tardor, entre les encletxes de les roques, veureu les flors blanques amb línies violàcies del safrà bord (*Crocus cambessedesii*) també endèmica de Mallorca i Menorca.

3. Algunes aus de la zona

Voltor (Foto: Sebastià Torrens)

Si tenim sort, podrem admirar el vol de l'au més emblemàtica de la Serra: el voltor negre (*Aegypius monachus*). És l'au més gran d'Europa, amb una envergadura de dos metres i mig i un pes que pot arribar als vuit quilograms. Fa els nius amb branques, a sobre de pins, molt a prop de la mar.

A principi de la dècada dels vuitanta, la població d'aquesta au estava constituïda únicament per poc més d'una vintena d'exemplars. Un dels motius de la reducció del nombre de voltors és l'ús del verí al camp per eliminar selvatgina. Aquesta és una pràctica prohibida i molt perillosa per a la conservació de la fauna. Actualment, l'ús del verí està tipificat com a delicte al Codi penal, i tot i així es continua usant de manera il·legal. El verí, un cop que es troba al medi, entra en la cadena alimentària i pot afectar la resta d'espècies. Per recuperar la població de voltors, es va posar en marxa un pla de conservació i, gràcies a aquests esforços, la població mallorquina de voltors s'ha recuperat i s'ha incrementat notablement. El voltor negre és tot un símbol de la conservació a la nostra terra.

Gaudirem d'un autèntic espectacle si aconseguim veure com el falcó pelegrí (*Falco peregrinus*) caça una au en vol llançant-se sobre la presa a una velocitat que pot assolir els 320 km/h.

En aquesta zona nidifica un petit falcó de la mida d'un colom de color vermellenc amb les parts inferiors de color crema virades d'obscur: el xoric o xoriguer (*Falco tinnunculus*).

Xoric o xoriguer (Dibuix: Vicenç Sastre)

4. Quines plantes poden viure dalt de les nostres muntanyes?

Per damunt els 1.100 metres, la comunitat vegetal que trobam està formada per plantes baixes i disseminades, amb la presència d'arbusts compactes que aprofiten tots els llocs on és possible arrelar. La competència per l'espai pot ser ferotge, i només les plantes més ben adaptades al vent, al fred de l'hivern, a la calor, als sòls pedregosos i a la forta radiació de l'estiu, podran aferrar i persistir. No és estrany, doncs, que hi trobem una proporció molt elevada d'espècies endèmiques de les Balears (que no trobarem enlloc més del món) que han evolucionat al llarg del temps i s'han adaptat a les condicions pròpies de les nostres muntanyes.

D'aquest grup d'espècies, en podem destacar dues que es coneixen popularment com a coixinets de monja. Són l'eixorba-rates blanc i el negre (*Teucrium marum* subsp. *occidentale* i *Astragalus balearicus*). Aquestes dues espècies són un exemple de convergència evolutiva, és a dir, s'assemblen externament però no són de la mateixa família. Aquesta convergència evolutiva cap a coixinets espinosos (forma arrodonida i punxant) fa que la planta estigui més protegida dels vents forts i dels herbívors. Podem comprovar també com l'aritja baleàrica (*Smilax aspera* subsp. *balearica*) quan creix damunt els cims també adopta aquesta forma arrodonida.

Detall de l'aritja baleàrica (Foto: Gràcia Salas)

Les dues espècies de coixinets es diferencien per les flors i per altres característiques: l'eixorba-rates blanc (*Teucrium marum*) és una planta labiada, més blanquinosa, i les espines que té són formacions laterals de les branquetes. L'eixorba-rates negre (*Astragalus balearicus*) és una planta lleguminosa, té un color verd fosc, i les espines són l'eix central de les fulles endurides.

Forma arrodonida de l'eixorba-rates blanc
(Foto: Gràcia Salas)

Detall de l'eixorba-rates negre (Foto: Gràcia Salas)

5. Records de nevaters

Un cop al cim, val la pena arribar a les restes de les cases de neu. Quan ens trobam al costat del clot o avenc natural acabat de pedra en sec, avui recobert d'heura (*Hedera helix*), és inevitable recordar l'esforç dels nevaters infatigables.

En un temps en què no hi havia geleres, la població treia profit de la neu. Els nostres rebesavis aprenghueren a guardar-la curosament als pous de neu per emprar-la en usos sanitaris i refrescar-se durant els dies xafogosos d'estiu.

Cases de neu (Foto: Gràcia Salas)

Res millor que les paraules d'un dels darrers nevaters per comprendre com vivien i quina era la seva feina:

«En arribar allà, havíem de fer es clot de sa neu, si és que no estàs fet d'altres anys. Solia tenir uns 40 pams de fondària, uns 25 d'ample i uns 30 de llargària. Així mateix n'hi cabia de neu! A baix hi posàvem una capa de càrritx. Llavors començàvem a arreplegar la neu i la tiràvem dins es clot. Quan ja n'hi havia un bon raig, hi entràvem i amb pales la repartíem i l'escampàvem. A darrera uns altres la picaven amb ses maces i la tornàvem aplanar. Per això, tots en filera índia, mos posàvem devora sa paret i un darrera s'altre, fèiem voltes i més voltes, cada vegada més estretes, fins que érem enmig. Es qui duïen sabates anaven davant, seguits dels espardenyers. Sa neu, amb tant de passar-hi, com podeu comprendre, quedava feta una massa. Llavors tornàvem arreplegar més neu i la tiràvem dins es clot i se repetia sa funció. Una vegada que es clot estava ple, o que no hi havia més neu a prop, havíem acabada sa tasca...! [...] Tapàvem es clot ben tapat, amb rames i càrritx, perquè l'aigua no s'hi escolàs i hi entràs dedins. I per dur-la a vendre fèiem uns pans d'uns 50 quilos de neu, els embohicàvem amb càrritx i amb ases i carros la repartíem per Mallorca.»*

***Llabrés Ramis, J.; Vallespir Soler, J. Els nostres arts i oficis d'antany. Palma, 1980.**

Amb aquestes paraules no costa gaire d'imaginar la vida dura i sacrificada dels nevaters amb les mans i els peus enrampats de fred i la cara gelada pel vent de tramuntana que es ficava fins al moll dels ossos. Com han canviat els temps!

Ja venim de nevatejar
d'allà dalt de les muntanyes

i fa més de tres setmanes
que no hem pogut festejar.

En el camí de retorn, seguim a la inversa la mateixa ruta que hem fet durant l'ascensió. Cal que anem molt alerta amb els trams més verticals!

La vida del nevater
és una vida sobrada:
la neu ens glaça les mans
i el vent ens talla la cara,
la boira ens cobreix arreu
com si fos una mortalla,
i sols sentim a l'entorn
belar de cabres salvatges
perdudes sobre els penyals
i vols de voltors que passen
per sobre dels nostres caps,
afamegats de carnassa.
Encara no surt el sol,
quan ja ens posam a la tasca.

I com brunz arreu la neu,
ventada per tantes pales!
A cada sostre estibat
hi picam un pas de dansa
cantant i dansant a cor
fins que resti ben pitjada...
La vida del nevater
és una sobrada tasca,
a risc de morir de fred
tot l'hivern dalt la muntanya,
per refrescar el món, d'estiu,
amb uns glops d'aigua gelada.

(Guillem Colom i Ferrà)

**Clot
de neu
(Dibuix:
Vicenç
Sastre)**

